

PAVLE ĐONOVIĆ

ZBOG JEDNE KRIVE KLETVE

- *sabrane pjesme* -

Izdavač
NVO DIGNITAS - Cetinje

Za izdavača
Hajdana Huter

Urednica
Isidora Kovačević

Dizajn i prepres
NVO DIGNITAS Cetinje

Štampa
DPC Podgorica

Tiraž
500 komada

Izdavanje ove knjige pomoglo je Ministarstvo kulture Crne Gore

PAVLE ĐONOVIĆ

*

ZBOG JEDNE KRIVE KLETVE
- *sabrane pjesme* -

NVO DIGNITAS - Cetinje 2015

Mladen Lompar

Ako ima pakla, pršla su mu vrata

Pavle Đonović je objavio tri zbirke pjesama Umrli šetač 1956. u izdanju cetinjske Narodne knjige (edicija Poezija mladih), Ružni bogovi, šest godina potom kod cetinjskog Oboda, i treću Mornarske elegije, opet šest godina potom, takođe u Obodu (Biblioteka savremeni stihovi).

Prvom knjigom, kao da je bio pozvan, na neki način, za sjajne uspone, neshvatljive za vrijeme nastanka i doba kad je crnogorska poezija još uvijek studila u Njegoševoj sjenci.

I rimovanoj poeziji.

Đonovićevi stihovi te najranije faze se preobraćaju iz tradicionalizma u moderan, lapidarian iskaz. U tom smislu, najupečatljivija je pjesma Gavran, sa nastasijevićevskim štimungom i kompleksnom vizijom ozloglašene ptice na kućnom šljemenu.

GAVRAN

Nad šumom gavran uzletio
Šuma ježi
Smrt u šumi

Na kuću je gavran pao
Kuća tuži
Iskopana

Nad selom je zagrakao
Selo plače
Kuku nama

Tako upečatljiva zloslutnost svoju likovnu izrecivost
ima u Lubardinoj slici Na kuću ti gavran pao.

Sličnu sažetost Đonović postiže i u ljubavnoj
pjesmi bez naslova:

* * *

Te noći
triput je svlačila svoju košulju
Te noći
triput je zaspala zimskim snom

Te noći
triput je budilo nešto jače od proljeća
Te noći

ona je bila školjka koja se
triput rasklapala i sklapala

Neobično je da se Đonović ne ponavlja u sličnom ljubavnom naboju često: kao da se emocionalno potroši i onda čeka neki novi pjesnički ciklus ili novi ljubavni zanos.

S druge strane, i ljubav prema Crnoj Gori doživljava na, reklo bi se, jednostavan način. U njoj je Čovjek, Šuma, I nebo, I rijeka, I more, I vazduh

Kamen
Kamen
Kamen

I ništa više, jer to je dovoljno, dosta i lijepo, kako je govorio jednim sasvim drugim povodom Milo Milunović. Na ove se nadovezuju isto tako amblematični stihovi:

Ona je mirna i tiha kao ikona
Sa bezubim ustima pokupljenim
U nešto neizgovoreno
I sa pećinastim očima
Spremnim na plač

U toj slici doživljene su sve dostojanstvene Crnogorke, sve majke, Vuškovićeve Tužbarice

Ćetne, Berkuljanove Udovice, Toškovićeve Žena u korotu... sve žene kroz naš istorijski lik.

Ovi, gotovo epiloški, stihovi Umrlog šetača zatvaraju krug Đonovićeve poezije sazrijevanja, i njegove mogućnosti.

Već u uvodnom ljubavnom spletu Ružnih bogova očigledna je svojevrсна tajnovitost, mjestimično i kao ironičan odraz zakopčane priče. Pjesnikovo srce, uzdrhtalo pred pomamom ljubavi, pulsira samo nagovještajima, već u početku pokazujući pravo na čuvanje ljepote privatnosti. Toga prava pjesnik se neće odreći, ostaće sakriven u prostranstvu ljubavne slutnje.

Mada se trudi da svoju tajnu što bezbjednije ostavi u asocijativnim stihovima, uvijek ostaje neka kopča, ključaonica za radoznalog... Uspavanka jednog sjećanja otuda završava asocijativnim naklonom ljubavnom činu:

Silazio sam u tvoj do
I ti si se pela na moje brdo
Sve u jednoj prijatnoj igri
Kuju smo krali od života i smrti
Igri
S brda – s dola.

Tom tajnovitošću nije ostvarivao samo svoje pravo već i pravo čitaoca da se bogati na račun

njegove tajne. I ma koliko uživao u tom svijetu pjesnik ga na određeni način otkriva i bježi od njega, kao od zabranjene ljubavi i ljubavnog grijeha.

Mornarske elegije objavio je 1968. godine, dok je *edio u Biljardi kao mladi kustos Njegoševog muzeja, što mora imati značaja za njeno nastajanje. Na određeni način, Biljarda je probudila u Đonoviću usnulog pjesnika, i obavezu koju je nosio od beogradskih studentskih temelja. Pritom, ne treba zaboraviti i činjenicu da se tada često družio sa boemskim krugovima oko Prešernove kleti, đe su “zasijedali” ne samo pjesnici, već i drugi nosioci beogradskog kulturnog razvoja.

U uvodnoj pjesmi Dnevnik proljeća, utemeljena je elegičnost ove knjige, a u sljedećoj, Mornar gleda galeba, još uvijek je očigledna veza sa tradicionalističkom poezijom.

Ipak, u prološkim pjesmama dominira kultivisana ljubavna tematika, i osjećaj prigušenog ljubavnog trajanja, karakterističnog za cjelokupno Đonovićevo pjesništvo.

U tom ciklusu nastaje i gasi se pjesnikovo ushićenje sa kriptičnim formulama, koji se mjestimično dešifruju pomoću biografskih podataka. Takva je Tajna pjesma, koja završava stihovima:

Kad zaljuljaš tijelo svoje u nehatu
Kada nehatno zaljuljaš brod

Očima svojim
Koje me tjeraju na igru na radost na smijeh
Tada poludi moj brod
Tada umiru besmrtni
Prikriti svijetu ljepote tvojih zaliva
Tvojih luka
Bio bi pakao
Bilo bi grijeh.

A onda opet taj niz natakavlja stihovima Mornar
i tuđa luka:

Bježim od sidra u radost za jednu noć
Ovo je tuđa luka
Ovo je tuđi smijeh i osmijeh
Što se u očima rasteže

Konačno, za ciklus ovih ljubavnih pjesama može
se kao siže uzeti stih iz Poruke sireni brodskoj:

Zagrlih rukama drhtaj zvijezde
Zagrlih rukama drhtaj zvijezde
Moraš ostati mala sakrivena žrtva
Kuju ću čuvati u oblacima i srcu.

Ciklus Noćas su me pohodili mrtvi već u prvoj
pjesmi ima stih koji ga simbolizuje:

Ako ima pakla prsla su mu vrata...

Tako pjesnik najavljuje „bisere” svoga pakla, umrlog niza predaka i potomaka. Nikad Pavle Đonović, čak ni bliskom okruženju, nije govorio o pobiješnjelom paklu.

Definišu ga snovi, nastali u dvanaestercu i povremeno, uglavnom, u pjesmama sa „starijom tematikom”, tradicionalistički pristup.

Na određeni način, stihove prilagođava, mijenja način iskaza...

San četvrti dolazi kao predah, drugačija, bolnija vizija, nježnost i cvjetni zasadi poslije loma lobanja, sabalja i krša bojeva u stihovima njegoševske sjenke. Uostalom, nastale su u Biljardi.

Faktura ovih stihova, ritmika i patetika, bile su karakteristike i Đonovićevog pjesničkog okruženja. Međutim, one su time čudnije, jer je sve to pjesnik već prebolio, još u Umrlog šetaču. Te inspirativne oscilacije mogu se tumačiti neprekidnim zračenjem Njegoševog djela i tematskom slojevitošću pjesama. Otuda poslije pjesme San četvrti nastavlja da problematizuje teret sopstvenog postojanja. Oživljava figure, i ma koliko primat davao precima, na čelu je neprikosnovena devojčica koja se tek bijaše zaljubila u postojanje. I tu dolazi trenutak budnosti koji sve odnosi; i pretke i potomke.

A dalje o stihovima teške slutnje... čili moja snaga...

Ako ima pakla, prsla su mu vrata.

Cetinje, oktobar 2015.

UMRLI ŠETAČ

*

- 1956 -

DUŽNIK

U svijetu žive sve sami dužnici
Neprijatelj ti duguje krv
Dobar prijatelj prijateljstvo
Djevojka draga poljubac

U svijetu žive sve sami dužnici
Ja imam mnogo dužnika
I ja sam mnogima dužan

POVRATAK

Zaželim ponekad da oči odmorim
Zaželim bistrinu očiju kao bistrinu rijeke
Zaželim čovjeka da nađem koji je sličan
Mome zemljaku
I zato dugo lutam i odem daleko
I sve mi se čini da me zove neko
Te se odzivam vjetru i razgovaram sa drvećem
Padnem na travu
A želio bih da padnem na kamen
I tada razmišljam i postoji mene
I ne postoji me
I vidim sebe nemoćnog u njihanju topola
Gubim glas dugim trotoarima
Jer nema nebeskih gora da mi ehom odgovore
A zatim jurim kao lud
Pakujem sve svoje stvari
I odlazim daleko daleko
Tamo gdje me je moj ostarjeli dom
Danima milovao i danima čeko

NA RASTANKU

Riječi su crnje od noći
Ruke su čvršće od kamena
Srce je mekše od trave
Suze su lakše od rijeke

Na rastanku

Pogledi su dublji od mora
Minuti su kraći od rečenog jedan
Glas je drhtaviji od vjetra
Uši su otvorenije od školjki

Na rastanku

Oči nam postaju pećine
Iz kojih izviru rijeke
I oboje se pretvaramo u razrok pogled
Razapet od voza do perona

UMRLI ŠETAČ

Park je znao za njega i za proljeće
Park je znao za dvije pjesme
A on je znao za proljeće i za park
I za pjesmu parka i proljeća
Proljeće je znalo za njega i šarenilo parka
I za njegovu i svoju pjesmu

Zima je
U parku stabla cvile
Negdje na nekoj stazi
Umro je šetač
Koji je tražio proljeće

NERAZDVOJNI

Na nebu zvijezde sjatile mjesec
Na zemlji mene sijalice
I ogoljeli drvoredi
I samo čujem svoj korak
Pustom ulicom

U jesenjoj noći
Ja i mjesec
Mjerimo dvije putanje

IME CVIJETA

Volio bih da imam ime jednog cvijeta
Kad umrem
Mrtvo bi mi lišće pričalo svake jeseni
Da li su me voljele djevojke
Da li su kitile mnome svoje grudi
Da li sam sanjao sa njima ljubavne snove
Volio bih da imam ime nekog cvijeta

NE DIRAJTE ME KAD JE JESEN

Ne dirajte me kad je jesen
Tada se lako vrijeđam
Vrijeđa me opadanje žutog lišća
I hod me ljudi vrijeđa
I ležaj magle
I sve me sve me vrijeđa
Ne dirajte me kad je jesen

BOLEST JESENJA

Prstima diram jesenje lišće
Ruke mi liče na jesenje grane
U prstima svojim osjećam studen
U prstima svojim vidim jesen

Noćas mi neko šapatom reče
Prsti su tvoji ledeni dragi
Providnost prstiju me potsjeća na led
Postajem blijed

Moje su ruke živjele sa lastama
Jesen je
Opada lišće

JA I JESENJI PARK

Ja i jesenji park imamo karirane košulje
I po obojici kiša pada
I po obojici vjetar šiba
I obojicu je pritisla magla

Ja i jesenji park imamo karirane košulje
Sa kvadratima crnim i žutim
Ja i jesenji park smo dva brata
Blizanca s pogledom mutnim

GAVRAN

Nad šumom gavran uzletio
Šuma ježi
Smrt u šumi

Na kuću je gavran pao
Kuća tuži
Iskopana

Nad selom je zagraktao
Selo plače
Kuku nama

NA GROBLJU

Ja i groblje
Djelimo tišinu jednog jutra
Tražim praznu krstaču
Da na njoj napišu moje ime

U dnu groblja
Nekoga smještaju
Jedna žena s djecom plače
Možda je to moja žena
Ali ja nijesam oženjen

Stanovnici
Trećega kvarta
Bacaju po trnku zemlje
Na lice mrtvaca
I šapću
Da mu je laka zemlja

Ja mislim
To se stanovnici trećeg kvarta
Opraštaju sa mnom
Ali ja nijesam više njihov komšija

I ja sam bacio trunku zemlje
Na lice svoga mrtvoga komšije
Sa kojim ću opet biti komšija
I napustio sam groblje
Misleći o krstači
Bez natpisa

AMANET

Kad umrem
Napravite mrtvački kovčeg kao lađu
I pustite me da plovim
Po talasima
Ja volim da sam i mrtav
Na njima

A kad se oblak nadvije iznad talasa
Talasa koji će lutati
sa mojim mrtvačkim kovčegom
Možda će jedino on
Proplakati

Kad umrem
sahranite me na talasima

LET SMRTI

Leptir
Koji je imao boju
Hrizanteminog lista
Ugledao je zvijezdu
Najljepši cvijet neba

U želji
Da isiše sokove njene ljepote
Letio je cijelu noć

Ujutru
Jedan hrizantemin list
Otkinut od života
Padao je sa neba

ŠKOLJKA

U jezeru su njene oči
U jezeru je njeno tijelo
Ona zna samo za poljubac talasa

Noći i dani – plavetnilo vode
I jedini posjetioci ribe
A katkad i mjesec dršćući zaroni -
Pomiluje je i ode

NA PUSTOJ PLAŽI

Neko je iz pijeska povadio sve školjke
I ja ne mogu nigdje da nađem svoj biser
On je umio dobro da se sakrije
Ali ga je ipak pronašao neki stari lovac

Sada na nečijem stolu
skapava školjka sa biserom
I možda mi zato sva plaža
Izgleda pusta

Neko je iz pijeska izvadio moju školjku

OTROVNA PJESMA

Vojnik mi pokaza sliku djevojke
I reče
Ona je popila čašu otrova
Njene su usne popile čašu otrova
Ona je otrovana
Ona je otrov
Ja bih se otrovao
Sa njenih usana
Otrovao

VODOSKOK

Proplaka zemlja i suze kaplju u nebo
Postajemo srebrni i rasipamo se u zvjezdani roj
Sa neba padamo pozlaćeni na zemlju
Ubrzo postajemo crni

SLUTNJA

Po jedna kap pada na kućni krov
Krupna kap
Po jedna suza iz očiju
Sliva mi se niz lice
Suza krupnija od kapi

Znam da će noćas
Onaj ko mi je najdraži na svijetu
Negdje da skapi
U oluji koja dolazi

GLUVONIJEMA LJEPOTICA

Pričao sam joj o ljubavi
Ona nije ništa razumijela
Kada sam je poljubio
Htjela je da kaže
Da je poljubac najljepša priča
O životu
Ali joj usta ostaše bezglasna
A uši dvije zatvorene školjke

* * *

Ja volim zvijezdu i sve što liči na nju
Rukama razmičem oblake da noć bude vedra
Mašem za dimnjacima lokomotiva
Zavlačim ruke u njedra

Ja svuda tražim zvijezdu
I svoje oči dajem noćnoj ptici
Da se nagledaju zvijezda
Da uzlete do njih

BIJELO

Bjelina njenih nogu
Uznemirila je vodu jednog studenca
Smijeh je otkočio od kamena do kamena
Smijeh koji je plivao po vodi

Bjelina njenih nogu
Uznemirila je dva oka
Smijeh je pošao od prolaznika do prolaznika
Smijeh koji su nosile noge
Bijeli smijeh

U PROLAZU

Ispod dva mosta treptaja
Nemirni kupači mame prolaznike
Da zađu u njihove tajne

Djevojko sakrij oči
Jer prolaznici vole ribe

VJENČANJE

Otkinem lijevu ruku djevojke
Ruka leti do sunca
U letu prst otpadne iz zgloba
I spadne prsten

Prsten postaje zvijezda
Probodem pogledom zvijezdu

Naboden prsten na pogled pada
I on padne na desnu ruku

Postajem muž
Ruka pada sa neba i zarasta
Djevojka postaje moja žena

* * *

Te noći
triput je svlačila svoju košulju

Te noći
triput je zaspala zimskim snom

Te noći
triput je budilo nešto jače od proljeća

Te noći
ona je bila školjka koja se
triput rasklapala i sklapala

TREĆI ČIN

Zidovi od bijelog smijeha
Fotelje sa federima od smijeha
Pregrade u ložama od smijeha
Dvorana grohotom grohoti
Smjehovna dvorana grohoti

Čemu dvorana grohoti

Čovjek sa očima na pantalonama
I sa ustima na laktovima
Zamišlja da je u novom odijelu
Dvorana grohoti
Drugi bez stana
Razmješta svoje stvari
*(jedan tanjir kašiku pola viljuške
i još drugi sličan namještaj)*
U jednom ćošku ulice
I zamišlja lijepu sobu
Dvorana grohoti
Treći gazi koljenima
Jer nogu nema
A jedna slijepa žena miluje starca
Misleći da je dijete
Dvorana grohoti

Udišem smijeh
Stepenice su od smijeha
Gledam se u ogledalu pa se i ono smije
Hvatam ženu do mene
Ali i ona se pretvorila u smijeh
Pijem čašu vode a osjećam da pijem smijeh

Okrenem se
Svuda grohotom grohoti

ŠTAP

U njega je priješla snaga čovjeka
On je postao čovjek
Ima nezgrapan vrat
Zato ne nosi mašnu
Očima jednako vidi i noću i danju
Spreman je da zakorači
Svakom stazom
I da udarac udarcem uzvрати

ZAPOVIJEST

Zemljom nahrani lice
Rumenobijeli trenutak
Kada se pojavi
U dogorijevanju mraka

Vodom nagledaj oči
Gledane vodom
I iz vode

Olovnu jesen
Ogledaj i sluti
U glasu jelena kad riče
Pred oluju

DRUG

Tvoja duša je ušla u psa
Prepoznam psa na ulici
I on mi maše repom
Možda je moje tijelo ovog trenutka hljeb
Jer pas neprestano juri za mnom
Pokuša pas da me ugrize
Raznožim po njemu
Jaukne poslednjim jaokom mrtvacu
Podvije rep
Evo ga opet juri za mnom
Prepoznam u njemu tebe

HAJDUČKA ZAKLETVA

Ne vidjelo nebo i gore ne vidjele
Kunem vas
Osjeti samo razdjevojčena trava
Kunem te ne izdaj travo
Tri cvijeta ne govorite
Vinove loze neka vam polome sva koljenca
Neka vas razglobe
Ne izdajte

Vidjeli ste nevidjelo
Ognje mučenja

Išao sam kao rak i kao ajkula
I kad mi vjetri otsjekoše glavu
Pa ona pade na ramena
A onda na zemlju
Kunem me
Ne izdaj

Suncu udara obraz o obraz i bedro o bedro
Ono se spotiče i pada
Pada na kamen - pod kamen
Sunce se više nikada dići neće
Sunce kunem te
Ne izdaj

KOZARA

Doručak ručak večera

Krv

Nad planinom je mjesec napojen krvlju

Pogibe sunce

Vučiji skokovi su kratki

Urlici nejadi

U krvi se vukovi dave

Ptice uzlijeću

Visoko u nebo

I postaju krvave zvijezde

Krvava vena

Po dnu planine nadošla

Odnosi zelenilo

Odnosi proljeće

Krvave suze s neba kaplju

Pocrvenješe od krvi stabla

I trava zelena

Osušiše se začas nabujale grane

Krvlju zamirisa cvijeće

O da li će se ikada više ova planina
Pretvoriti u proljeće

CRNA GORA

Čovjek je kamen

Kamen je čovjek

Šuma je kamen

I nebo

I rijeka

I more

I vazduh

Kamen

Kamen

Kamen

PORODIČNI KRUG

I

Njegove su godine izgodinane pod zemljom
Silazio je u najdublji grob svijeta
A opet ostao živ sa plućima
Od zlata gvožđa uglja i cementa

Oči mu imaju boju trave
Iznikle iz zemlje njegovom snagom uzorane

Njegove suze i nade i snove
I danas čuva neki nerazbijeni val okeana
Zato on nikada ne voli da vidi more
I mrzi putovanja

Kada je imao dvadeset i osam godina
Časna ga je sestra učila prvom koraku

Bio je junak znao podnositi bol
Mrzio svakog ko se vajka
Voli svoju zemlju i jednu ženu
Koji ja danas zovem majka

II

Ona je mirna i tiha kao ikona
Sa bezubim ustima pokupljenim
U nešto neizgovoreno
I sa pećinastim očima
Spremnim na plač

Da sam novorođenče
Jezik bi mi bio suh
I priljepio bi mi se uz grlo
Radi mlijeka njena

A opet ona bi noćila u kostrijeti
I pila slanu vodu
I jela hljeb i luk
Za bolje sinovima svojim
Ona - roditeljka moja

III

Na bratov rođendan

Ovaj dan smo slavili nekad
Veseli podjednako oba
Kao da nas u jedno breme
Na ovaj svijet donese majka

Sjećam se
Sve komšije naše
Darove su donosile
A drugovi tvoji i moji
Naikap ispijali čaše
Pune domaćeg vina
I nazdravljali
- Srećni ti bili za dugo godina

Danas smo u kući sami majka i ja
I dan nam sav u suzama prođe
Ona gleda kroz prozor mećavu
Kako tužno zavija
A zatim sjeda uz ognjište
I kose razvija
I jeca

- O da li će da iskoči
Iz mećave moj delija

Na stolu dvije čaše napunjene čekaju
Dvije gorčine i tuge
Srca naša brate zdravice iskrene
Za tebe ljubavlju toplom ispunjene

IV

Možda ste vi u ovom mravu na groblju
Što živi
Braćo moja i sestro moja
Što vas odniješe u tri večeri
Tri crne ptice
Zato ja neću da zgazim mrava
Da ne bih probudio Vas
Da Vam ne nanese bol
Da Vam ne kvarim san
Tri cvijeta
Dva jelena i jelenka
U travi zelenoj
Tri najjača plača
Među plačevima
Spavajte
Neću zgaziti mrava

V

U ribljem ogledalu
Pojaviću se
I u jesenjem lišću i u školjki

Dozivam ja i mene
Vode morske
Kuda prođem presuše studenci
I rukom stanac odvalim kamen
Te kamen gledajući me dobija oči
I usta
Postajem zvjezdar
Moje dijelove odnose vjetri
A sve zato
što mi je ime prije rođenja
Proklela vila iz Vilina

RUŽNI BOGOVI

*

- 1962 -

*Pružamo dugačke sjenke ruku s vidika na vidik
Riječi nam nijesu potrebne u ovoj ludoj igri
Umalo pa ćemo postati jedno novo nebo
Životi naši toliko su se visoko digli*

BILJEG STRASTI INATA I LJUBAVI

LJULJAŠKA

Raširi ruke
Ceste postaju bijele
Ceste se račvaju
Na njima igraju bijela kola
Ljuljaške odnose jedne na nebo
Druge u zemlju
Tu začas postajemo bijela prašina
I zračak sunca
Vodene kapi na nebu
Sjaj duge
Začas se u nas uvlači osmijeh
Il tračak tuge
Zamirišemo mirisom bagrema
I mladih lipa
Cvjetovi bijeli
I nešto bijelo što nas spaja
I nešto bijelo što nas dijeli
Širimo ruke
Ruke postaju bijele ceste
Mi na cestama

BITKA

Šuma je ovo gdje rastu djevojke
Na vjetru se u struku sva njiše
Šuma ova sa raširenim rukama
Nad zemljom leti
Djevojke ove nad vodama

Momak jedan nad šumom
U srp oštar se sav pretvorio
I prijeti smrću
Plaču stabljike neljubljene
Jaoj

Sa šumom ovom gine i ona najljepša
Što osamnaest je ljeta gojila za poljubac lice
A ja ga ne naljubila

Zapliću djevojke svoje kose
U struku se savijaju i vežu kike za petu
Od sebe prave luk
Otkinu ruke zaoštre strijelu
Zategnu na drvosječū

On je razljućen sjekao i nasjekao
Pola je šume palo
Pola krvavo ječi

Najljepše strijele odletješe
Pade mrtav drvosječa
Jaoj Najljepša djevojka bez ruku osta
Sa ugojenim licem za poljubac
Neljubljenim
Eha drvosječa mrtav leži
Sa strijelama
Sa rukama
U srce zabodenim

VJESNICI

Ne dolaze ptice
Raširenih krila
Da izvade svoja srca
Da nam bace na dlanove
Dlanovi bi propjevali
Nema ptica

Ja dozivam cijelog dana
Pticu bijelu
Pobijeljelo sve je nebo
Od doziva
Ptice bijele
Nema ptica

Odsječena bijela krila
U oblak se pretvorila
Nigdje nema
Bijelih ptica

IGRA SA ZVIJEZDOM

Djevojčica s jednim okom
Širi ruke
Zvijezda joj na dlan pada
U praznu je očnu duplju
Ona smješta
Djevojčica
Razigrana raspjevana
S jednim okom i zvijezdom
Ispod čela
Širi ruke
Djevojčica
Jedna zvijezda

ZAKLETVA

Kad smo bili mali
Igrali smo se tate i mame
Igrali smo sina i ćerku
Od starih krpica
I žute slame

Jednoga dana u mome stanu
Našli smo zaklana
Malog Zorana
I spaljenu lijepu Lelu
Ti si joj tražila kosti u pepelu
Ja sam kopao dva mala groba
I od tog dana rasplakana
Zakleh se sebi
Nikada više neću biti tata
A ti reče
Ni ja mama

ČASNA SESTRA GABRIJELA

Bjelina dana i sobe ušla u moje kosti
Pa mi te bijele sjenke sklapaju zavjesu vida
I jedva čekam da se na vratima pakla
Pojavi časna nježna ikona stida

Ko jutro dođe blago puna melemne tuge
Oči joj svijetle milost pelina siva
Osmijehom svojim tjera đavole lude varke
Usnule snove sreće pogledom svojim sniva

Opijelo niko ne traži kada vidi njenu suzu
Il jedan pokret rukom bez krsta i raspeća
Glas joj je pjesma za svakog božjeg raba
Pred njenim blagim hodom trne smrtna svijeća

Proljeće za njom ušeta u ove bijele čaršave
Što kriju bolesnog Isusa običnog ljudskog grijeha
Te začas svijetle glave patnice crnoga pakla
Pod nož se raja stave uz tihu igru smijeha.

USPAVANKA JEDNOG SJEĆANJA

Živjeli smo u krajevima bogatim vodama
Jedno na brdu - drugo u dolu
Rijeka proticala između brda i dola
Rijeka je proticala između nas
Jednoga jutra smo se našli na obalam rijeke
Nemušti kao lijepe pitome životinje
I dugo se tako gledali
Ti si otisla u do ja u brdo
Planine su me panično gonile
Padao je mrak bez žrtve
Jedne večeri smo se našli na obalama rijeke
Bez riječi smo doplivali do sredine
Ja s brda ti iz dola
Počeli smo veliku vodenu igru
Ribe su nam se divile a lađe stale
I ućutale
Zastali smo na vodi a zvijezde
Nad nama i ispod nas
Igraju igraju - Nebo i rijeka se vrte
Nad nama pod nama u nama
Okreće se i samo okreće
Kolo života i kolo smrti.
To je bila velika igra puna zamki kao zemlja

Okolo nas su se cerekale vještice
Ustupali smo svoja mjesta bijesu i strasti
Oni se sada bore
Puni govora ne govore
U toj pomamnoj nijemoj igri
Igri s brda - s dola
Na bijelcu sunčanom konju dogega jutro
Mrtvačkim kasom
Noć izlazi iz crnog mira samoće
Izvori pjena gorska iz nozdrva joj skači
Naše se male oči u zvijezde hitre roje
I bježe ludo po tijelu
Od nečega se boje
Rijeka više nije bila granica
Između brda i dola
Silazio sam u tvoj do
I ti si se pela na moje brdo
Sve u jednoj prijatnoj igri
Kuju smo krali od života i smrti
Igri
S brda - s dola.

BEZIMENA

*Napisaću ti pismo obećah pod stijenam
onim pored mora Mjesto pisma tog pročitaj
pjesmu ovu jer napisano pismo bez imena
tvog poštari neće da nose*

Izgubila je negdje svoje ime
Možda je umro čovjek
Koji je ukrao njeno malo ime
Ona sad živi u tuđem imenu
Ona mala bezimena Ona ružna ljpotica
Sniva po cijelu noć crvene snove
U njima traži svoje ime uzalud
Kazala mi je nečujno kao mrav
Pronađi moje ime
Trazio sam ga u malim zivotinjama
Molio svoju bijelu macku da mi ga kaže
Zvijezde su šaputale svoja imena
Djevojka sunca mi povjerala svoje
I ne nađoh ga
Plovio sam morima i dozivao školjke
One se otvarahu
Biseri mali šaputahu nečujno
Zavoljeh iznad svega more
Nazvah je svojim Malim morem

Malo more se smijalo i uzburkalo
Da mu nađem ime
Njeno ime se krije negdje u crvenim snovima
Plamenovi ga štite
Ne mogu da ga doznam
Izgorjeću
Naći ću njeno malo ime
Nijesmo mirovali
U toj ludoj ozbiljnoj igri traženja
Ujedali su nas vučjaci
Bijesno ujedali
Naša se čista krv ujedima smijala
Noć se čudno uvlačila u naše zjenice
Noć sa mjesecom i borovima na nebu
Noć sa nama na nebu
Nacrtaću ti sliku šaputala je
Prekidao sam usnama taj šapat
Pružala mi je tada ruke
Dva mala crvena sna mi je pružala
Dvije lijepo crvene slike
Ja sam ih krio negdje duboko
Zadugo nij emogla da ih pronade
Nije mogla da pronade svoje ruke
Tada se odricala i svojih crvenih snova
Postajal je sva lijepo toplo more
Ja kupač u njemu
Odjednom j epobjegla Bježala je od ljudi
Plakala kad je sama
Bezimena je bježala
Mamio bih je potom kao kuće

Tražeci joj ime
Jednoga dana su nam crne mačke
Počele da skaču preko puta
To smo shvatili kao jednu veselu prokletu igru
Zbog mog imena
One su se đavolski klale na mjesečini
Mačji klale
Jurili smo ih u more mi
Ja satima posmatrao sa obale kako se dave
A ona trazila kamen koji leti
Letećim kamenom željela da razbije mjesec
I kad bi njegova parčad pala u more
Mrak je govorio ono što kukavica dan
Nije smio da kaže
Sve je oko nas šumilo laku noć
Poslije jedne takve noći
Možda smo zaboravili jedno drugo
Ona me zvala prokletnikom
Ja nju bezimenom
A mnogo više od toga smo znali jedno o drugom
Iako nikada nećemo znati ko je kriv
Za sve što se desi na nebu našem malom
Da li prokletsvo koje sam nosio ja
Crveni snovi
Crne mačke
Ili njeno izgubljeno ime

Cetinje – Sveti Stefan, 1957.godine

LUTALICE NA MORU

Udaljenost nas podsjeća na iznenadnu tugu
Pa se dozivamo kroz jesenje kiše
Prepoznajem te u malim vatrama na nebu
Koje pališ svake večeri kad ode sunce
Sijaju sa tvojih udova kose očiju
Kao mali vrhovi buktinja
A kad izblijede onda suze suze
Kupam se u njima kao u draži mladosti i obilja
Kada sačekam sunce avgusta
Rađaš se u tom strašnom suncu
Ako sam pri rijekama
Rascvjetavaš se u vodi njihovih zatona
Bogovi i đavoli su u isti mah živjeli u tebi
Bogovi ljepote i mali đavoli lude igre
Podrhtavaš kao rijeka
A zvjeri bijesno jure po tvojim obalam
A ne postoji prepreka za zadržavanje
Sunce i mjesec postaju triput više crvenožute vatre
Smjelost tvoja bjesni kao oluja
Kao Naoh živi u tebi
A kada smo tražili sreću
Među malim palmama
Bio sam jak kao tigar

A ti hitra kao košuta
Ako bismo se rastali u toj ludoj igri
Mlada krv je uvijek brzo liječila rane
Kada bi se uspravili na pješčanoj obali
Naše sjenke su stvarale ostrva
Ostrva – lualice na moru
Nekad smo se nalazili kod stjenovitog vijenca
I otvarali poljupcima obzorja
I sve je to otišlo nekud daleko
Udaljenost nas podsjeća na iznenadnu tug
Pa se dozivamo kroz jesenje kiše...

NIKAD VIŠE

Razmećem slamke gnijezda
Emilija širi ruke
Pesnice u grč stiska
I plače
Kažem joj ptice će opet doletjeti
-Nikad više
Raskvašen njenim suzama
Nadolazim
Obećam joj da ću isplesti ljepše gnijezdo
I sebe zakopam duboko
Da ne znam jesam li to ja ili ona
Ostajem bez sjemena sijač
Nikad više gnijezda neće biti
Nokti mi zabodeni u grlo
I zubi
I usne sišu mi krv
Da ne razmećem gnijezdo
Dozvaću orlića da ga ponovo sagradi
I biću orlić
Nikad više
Ptice se neće vratiti
Nikada više zapjevati
I tada dajem svoj život i riječ

Da ćemo poletjeti na jug
U naš kraj
I sagraditi gnijezdo
Dom za nas
U gnijezdu imaćemo ptića
—Nikad više

NE STRAHUJ

U ovoj noći ću skinuti crni veo
Sa tvoga bijelog tijela
Razvezat sve zamke vena
Neka poteče krv topla
Kao kod lude ranjene zvijeri
Tada će ispod pokrova crnog da se pojavi
Slatka i blaga ko tuga ikona bijela

Zabaci malu mrtvu glavu
Na moje uzdrhtale ruke
Neću ti uzeti sreću za jedan jedini čas
Niko nam neće smetati u trci lijepoj
Ni mjesec neće biti uz nas
Da nam krađe tople poljupce stida
Budi mi vesela kao bijeli oreol oka
Tvoga razrokoga vida

Neka prolete ponoćni ždrali
Nemoj se plašit te piske
Oni zlo ne slute
Zašto otići na razne pute
Mi nećemo kao oni jezditu istoj sreći
Kad padneš na travu zašto se plašiš smrti

Odatle plod će nići za našeg malog boga
Kad padneš na travu budi vesela ptica
Tvoje će zjene tada osjetit
Trenutak sreće
Ništa nam u toj igri smetati neće
Da poraste naš ponos
Kao ona golema zvijezda na nebu.

SAZNANJA

Neka me cijele noći progone misli crnog ubice
Iz tog će nići zlato za sunca smijeh
Sakriću svoje oko u kapi krvi na nožu
I zato što pravim tako običan grijeh
Ljudi će bježati od mene da ih proguta tama

Ja ću u trci pronaći svoju skrivenu žrtvu
Kako se veselo smije svome posljednjem času
Neće me biti od bola ni među mrtvima pod zemljom
Neću pronaći sebe ni u najdubljem glasu
I tek kroz vijeka vijek ja ću se rodit za ljude

Tada ćeš i ti o mala sliko stida
Što me natjera da pijem tvoju i svoju tugu
U mome oku vidjeti nevinost cvijeta
Nećeš me pronaći u mome dalekom drugu
Što me natjera na ovaj pomamni krik

Možda ćeš nekad kada prošetaš kroz sreću
Na njenom kraju naći jedan kamičak tuge
Uzmi ga Iznesi jadnog na suncu zraku
Vrati ga opet bolu vrati ga opet mraku
Kada ti kaže sve ono što nekad nijesi htjela znati.

KLETVA

1.

Vječitog bola utjeha sebi bila
U nepovrat otišla za godinama proplakanim
Neka te sunce grije samo jedan minut svakog dana
Ljepotu njegovu da osjetiš
Neka te momci samo gledaju
Ti željna da ih gutaš pogledom uzaludno
Što ti je htio taj plač vječiti taj prekor
Što mi ga dosadom uliva svakog jutra
Taj prekor zbog jedne blage večeri
U kojoj osjeti mali bol
A ranjena se plačeš godinama
Pretvorila se sva u ranu krvavu
Od noći do noći plakala
Od dana do dana se smijala
Sve lude u gori sestre tvoje bile
U strašilo se čudno pretvorila
Vjetri ti kosu češljali
Snjegovi i kiše umivali
Crno ti lice
Kuće ti bile litice
Trnov vijenac na glavu stavila

Lud porod pod njim savila
Da rukama skupa sa njime
Na mjesec vječito mašeš
Kukala kukala i nikad ne dokukala
Kao crna ptica sa grane kukavica
Pola ti čela gavran krilom zaklopio
Da samo oči ti otvorene ostanu
Zla više da se nagledaju
Iz lica ti brkati trnovi rasli
Bradu na glavu uplijetala
Kosa ti opala kosa pusta
O crnoj gredi visila
Sa pola duha ostala
Da djeca se plaše kada te vide
Tvoje se sestre udale
Ti im luda na svadbi igrala
Ukleh te ovom kletvom
Ako odeš

2.

Sa suncem u kolu igrala
Carica nebeska postala
Zemlja ti bila mala
Na rukama ti gradovi rasli
Bijeli gradovi puni smijeha
Jedrina te nadula da ljepota prva budeš
U glasu ti pjevali slavuji
Zvijezde pod čelom nosila
Usne ti bile svježi izvori
Medena pića na njih točila
Radosna kao pčela prolječna
Po cvijeću uvijek gazila
Na grudima ti lijepi sazreli vinogradi mirisni
Da zavide ti sve druge tvoje
Momački mamac bila
Junake izrodila
Što će nabujale rijeke moći preskočiti
Što divjenje će svijetu biti
Kud prođeš neka blažene rijeke proteku
Da srećni kupači u njima uvijek veseli budu
Kad pogledaš i nebo neka ti želje rodi
I da ti sađu na dlanove
Smijeh ti najslađa hrana bila

Za lelek nikada da ne znaš
Bol u zemlju od tebe pobjegao
Suza ti samo radosnica lila
U gradu bila grad
Na nebu malo nebo
U moru malo more
Ukleh te ovom kletvom
Budeš li moja

KRAJ NEMIRA

Uvukao sam se u te pomoću crnog đavola
Te sada igram se s tobom kao s poludjelom čigrom
Nosim ti oči na mene bježim ti rukama tijelom
Bacam te dižem ubijam igram te ludom igrom
Od malog tihog stvora napravih nemir bola

Bježiš od mene daleko u zemlju ili na nebo
Ja samo đavolski skok i stegnem tvoju ruku
Padneš mi tada mrtva na moje malo rame
I tražiš dugo sebe u padu –nečujnom zvuku
Od male razbijene lađe ni parče da se nađe

U oluji od suza mahnite ribe plove
Đavo mojih igara na dnu ludo kolo vrti
Ako pronađeš sebe za jedan prolazni trenutak
Spasiću malu lađu od njene užasne smrti
I od tvog ludog tijela postaće ikona bijela

Viknem još jednom okom utvara poleti daleko
Dizgine moru zateže i sve postaje tiše
Sad malo mira zaželim da vidim u dnu zemlje
Kao cvijet zumbula plavog tijelo mi zamiriše
A na mom dlanu tvoja glava umorni san igre spava

IGRA

Ljuljaške lude nas nose čas gore čas dolje
Utrobu mute đavolski da svijet se okreće u nama
Buljimo očima u zemlju a potom u nebo
O da će koji pasti klikću ta crna jata vrana
Vukovi gladni urlaju kada nas na nebu vide
Vukovi gladni što od gladi ponosa svoga se stide
Jemče nam sprave moćne u ovoj igri sigurne živote

Evo nas i noć već umota u mrežu mraka
Samo čujemo naše rastalo šetanje
I crne spice dva dugačka koraka
Te sjenke razljubljene vidimo sa ove visine
Put neba gdje se otežu i raspliću svoje dužine

Ljuljaške lude nas spajaju na posljednjem spratu nade
U onom kutku gdje nebo zemlji zagrljaj dijeli
Naših srca bubnjevi gromovski tuku a svijet
pod nama bježi

Iskarju munje naši strastveni urlici bijeli
Cijelo se tijelo u grad smijeha pretvara
A naša mala vrata vratar ljubavi otvara

Pružimo dugačke sjenke naših ruku s vidika na vidik
Riječi nam nijesu potrebne u ovoj ludoj igri
Umalo pa ćemo postati jedno novo nebo
Životi naši toliko su se visoko digli
Dvorane smijeha u nama već se smiju
Mala nam srca driješaju zavežljaj straha i slobodno biju

Pružimo dugačke sjenke ruku s vidika na vidik
Riječi nam nijesu potrebne u ovoj ludoj igri
Umalo pa ćemo postati jedno novo nebo
Životi naši toliko su se visoko digli

OD SMIJEHA DO KAMENA

SMIJEH MALOGA VOJNIKA ATANASA

On svakog dana čisti svoju pušku
Koja mu je visoka tačno do čela
I pjeva stalno istu pjesmu
Koja obično počinje
— Neće biti rata —
Onda se dječaćki smiješi i igra
I svi ga vole

U oku ima sunce mali vojnik Atanas
U oku ima sunce

Lukav je
Ako treba da se igra rata
Uvijek bez pucnja riješi bitku

Mali vojnik Atanas
Smijehom pobjeđuje ljude

Kada dobije pismo naglas ga čita
Od njegovg smijeha
Rađaju njive dvostruki plod
Rastu pšenice
čeka ga cijelo selo na noćne razgovore
I lijepe svirke njegove male svirale

Mali vojnik Atanas
U lijevoj strani grudi
Ima sunce.

PJESMA VATRE

Vatre nas pale vatre nas žežu
U srži kosti u vrelu krvi u korijenu
Vatre duboko u zemlji vatre na zemlji na kamenu
Visoko nad zemljom vatre su noževi usijani

Pjesma vatre je teška i lijepa
Pjesma vatre živi dugo
Njom živi kamen i šuma
Nju hrani naše meso
I zvijeri

Iz nje se rađamo mali
U nju uskačemo velik
A ona uvijek pjeva
I uvijek pali

SIDRO

Utopi svoje oči crne u pijesak u svoj zavičaj
Obale začute kao snježne planine
A jauk mora oplakuje svoju ranjenu utrobu
Konopci tresu put neba
Konopci dugi puni bola pijeska
Melema i plača mora
Konopci putanje munja kroz oblak bure
Do čistog neba
Od sidra pijeska razlika sidra mi
Sidro čovjek i sidro žena
Usidren od nas svako u zemlju
U vodu u tijelo svoje ili onog do sebe
I onog daleko od sebe
U drvo u nebo u avion
U legure i elemente Mendeljejevog sistema
Pronađene i nepronadene
U limesima i logaritmima
U poeziji i dosadnim stranicama
U atomima i molekulima
U analogiji ifiziologiji
U psihi nas
Usidreni u svemoguće itd itd
I konopcima duša vezani jedni za druge

Zamršeni u jedno veliko klupko
Pojurimo daleko a naša sidra ostanu
Gledamo crnim okom sidra
Zadovoljni što mnogo vidimo
Gledamo naše crne zmiје
Što su im glave u nebo pobodene
A iz pijeska se izvijaju
Gdje mali mravi sa teškim ujedom
Gladno ugrizaju
Posipamo se vatrom
Spasenja radi t enapasti
Onda skočimo u more
Vatrena bura popali sve brodove
A sidra crna na dnu ostanu
Sanjaju sanjaju naš san
Opet vezana za nebo
Crveno od vatre postalo
Konopci ljuljaju crveno nebo
Konopce veze između neba i mora
Konopci zmiје sa zapaljenim crvenim glavama
I ugašenim crnim repovima
Kada sagrađe nove brodove
Opet uzimaju stara sidra
Nebom ih vuku i tada prvi put vide sunce
Njihove oči od dna morskih školjki
Brada od mahovine i algi
Ta sidra provela svoj mračni vijek
U najtamnijim buvarama mora
Sada ponovo slave svoje sunce

I toliko što ne kažu hvala
Mornarima tim mladim brijačima
Što ih dotjeraše za ovu veliku proslavu
Za Dan sunca
Niko se ne raduje njihovoj sreći
Šta je ovo
Toliko svijeta viče i pljeska rukama
Na znak jedne trube
Bacaju ponovo sidro u more
I opet ostaje jedina veza između njih i sunca
Ta crna zmija – čas ispružena
I tada oni u pijesku
čas u kupače uvijena
A sidra nad morem i ispod neba
Kad bi zaželjelo sidro da odšeta u grad
Poslije uplova u mjesečevu luku
Tada svi putnici viču
Bacite bacite sidro u more
Hoćemo da se provedemo
Dva dana i dvije noći
Bacite sidro u more
Opet oči u pijesku
Ranjena utroba mora

Od sidra pijeska razlika sidro mi
Mi vezani i crnim i šarenim zmijama
Šarenim za šareno
Vezani smo za jednu luku
Za jedan pijesak

Ona je tamo gdje su repovi naših šarenih zmija
I gdje god odlutale njihove glave
I mi na tim i sa tim glavama
Opet se vratimo u našu luku drugačiju od svih
I stegnemo toplu domaću ruku
Pa opet zapalimo sebe
Skočimo opet tako ognjeni u more
Konopci ti plamenovi od crvenog neba
Do plavog mora
Od crvenog mora do plavog neba
Konopci spasioci sidra pijeska
I sidra nas

RIJEKA BEZ SEBE RAVNE

Znam jednu rijeku bez pritoka
Jednu rijeku sa zlatnim očima
Rijeku sa posrebrenim suzama
Znam jednu rijeku

Kupači iz nje izlaze uvijek veseli
Ruke im ostaju upletene u pjev vrbi
Oči u pijesku rijeke
Rubini mali

Kada se ona smije
Sve lađe stanu
Kad ona plače
Sve ribe učute
Znam jednu rijeku

Noć u njoj izgleda dva puta tamnija
I puna tuge
Dan veseliji i raspjevan
Tamo gdje se rukuju mjesec i sunce
Osjetih jednom prvu tugu
Doživjeh jednom prvi smijeh
I vidje jednu rijeku bez pritoka
Rijeku koja nema sebi ravne

ODA KAMENU

Iz ovog kruga ravnice
Što je na zemlju pao
Slutim kamena brda

Neka u ovom blatu izraste
Samo jedan jedini kamen
Mene će radost dići za pola dužine u nebo
Pa ću prestati psovati boga

Neka izraste samo jedan jedini kamen
U ovom oku
Što ga zatvara zavjesa prašine
U njemu ću poznati
Svoju malu svijetlu goru
Kamenu goru

Od moga tvrdoga koraka radosti
Ućutaće i mravi pod zemljom
Vjetrovi će tada izgubiti snagu
Za svoja luda kovitlanja
Nosiće samo sunce po nebu – zastavu smijeha
I neće ostati suza za noć užasa

Samo neka se rodi
Jedan jedini kamen
U ovoj ravnici rugobe

Odavde
Sa jedne prljave zemljane zdjele
Pjevam odu ovu kamenu svom.

MOJA ZEMLJA

Malena zemlja
Da brda joj sagledaš sva
Sa jedne planine
Da zov se čuje
Da puška kad jekne
Probudi svako srce
Te jače počne da kuca
Gdje u grču stisnuta ruka
Zadire u nebo
Udara u zemlju
Da zlotvora potjera
Gdje koplje otvara vrat
Sve junak Junak sve
Na konju đogu od megdana
Zemlja malena
Na vodama bez mostova
Skok je muški
I obala osvojena
Svud se brodi
Planina Kamen čovjek
Dolje
Sunce odozgo
Jednako veliki Jednako brzi

A zemlja malena
Do balčaka
Sablja se lomi
I ruke junaka ovdje pomažu samo
Za grlo bijelo kada se uzmiije
Da pjeva kao snijeg gorski
Na usta izbije
Da kao vina crvena
Pjena spopane
I pobjede bude tada slavljenik
čovjek
Jer kao vuk jagnjetu
U grlo utisne zube
Ostadosse zubi u mesu
To je plata
Onome ko je dirne
Nju
Zemlju moju malenu

ZELENE SJENKE I CRNI ĐAVOLI
(prividenja i stvarnosti)

ZLE VIZIJE

Imao sam boga iz dječjih igara
Boga kletve čiste
Sada
Moj bog ima rog na čelu i rep
Jer ga u jednoj igri pobijedi crni đavo
Bježim od njega psujem mu sedmo rebro
Koje sačini od zemlje
Psujem mu majku zemlju
Nevjernik uklet postadoh još od vila
Progonjen prije rođenja
Jer sam im jednom bacajuć kamičke
U čiste velike vode radosti
Na dnu izvora smijeha u gori Vilinu
Dubokoj Vilin-pećini
Razbio pepeljak njihovog slatkog hljeba
Ljepote tvorca
Zato su nad mojom glavom
Nabili stražu
Vojnik u čelik okovan
Koji se jednom u šest godina smiješi
Ja ga nekad udaram pesnicom do krvi
A on tada ludo griješi
Ni da se pomjeri sa mjesta

Nikada ga ne vidjeh
Da suza mu zamagli vid
Nije ga stid
Što čuva jednog običnog čovjeka
Na zemlji sveca
Nekada kad mu uđu zvijezde u vid oba oka
Koristim tamu momenta njegove loše moći
Pobjegnem kroz malu šumu radosti
No korak koji samo prođem li
Za vrat me ščepa
Pa se grohotom smije pucaju bubne opne
Od tog bjesnila od te gvozdene igre
Tada padnem na zemlju smožden
Provučen kroz sito neba
I čekam da se otvore neka vrata pakla
Da se opet pojavi moj bog što ima na čelu rog
Jer ga u jednoj igri pobijedi crni đavo.

ZBOG JEDNE KRIVE KLETVE

Imadoh malog brata moju veliku kletvu
Kada mu ime pomenuh ljudi mi vjerovahu
Majka nam napravi za igru okrugla koplja kao lješnik
U jednoj ludoj igri zakleh se krivo
I malo mu se koplje u srce zabode
Jaoj mrtav pade moj mali brat
Moja velika kletva
Već godina dana crni mi se barjak pod grlom vije
Već godina dana ljudi mi ne vjeruju
Jer kosti njegove ne diram

TUŽBALICA

Ne zakopajte ga mili moji
Aman ne
Ostavite ga meni majci
Jadovnoj Ostavite
Neka mu oči otvorene ostanu
Da nenagledane svijet gledaju
A ako neko mora da umre
Zbog tih staklenih očiju otvorenih
Prva je da budem to AMAN
Ne zakopajte ga dragi moji
Mili moji
AMAN
Braćo moja
Ne zakopajte tijelo moje
I mlijeko moje
Taj vosak moga truda
Mlijekom ću preleti
Oživjeće Porašće
Planina prava majke svoje
AMAN Kuku Oči moje
Ne zakopajte ih
Iz zemlje će vrela provreti
Mirisati ruža neće

Ostavite mi
Truda i srca moga cvijeće
AMAN
Od kose moje
Napravite duge konopce
Uspnite se i vratite dušu njegovu
Dušu moju
Uzмите glas moj cisti
Prije plača ovog što bješe
Dozovite je
Lele glasu moj
Ako se na poziv taj majke jadovne
Majci nasmiješi
Od duše moje je to duša
AMAN ne zakopajte ga
Hoćete
Ja nesrećna Ja ne mogu
Ja Ja Ja
Oj Oj Oj
I mene i mene i mene
Zakopajte AMAN
Neka mu budem prava majka
Zemlja ga neće podojiti
Zemlja ga neće nahraniti
Majka jadovna
AMAN ljudi
I mene i mene i mene
Zakopajte
Oj jadovnu

KRVAVE MREŽE

*Mornarima koji tragično ostaviše
Svoje živote za vrijeme bure u Sinjskom
kanalu 1955.godine*

Noćas krvavo more jauče
Mrtvački zov ježi talase
Kaplje pršte u nebo
Nocas more sijedi
Pa sebe boji krvavom pjenom
Parče katarke u ruci stijenom odsječnoj
U grču se lomi
Od muke se stijene znoje
Kaplje ostaju oči
Svaka stijena užas vidi
O kako bura nema srce

Da obala ima noge
Noćas bi daleko pobjegla
Da se ne razbiju lađe
Da obala ima noge
Noćas bi hitro potrčala
Da spasi brodolomce

Ribe su nemoćne u ovoj noći jeze
A kolo bi uhvatile
Isplele ga rukama
Te iznijele davljenike
Na obalu

Da imaju školjke oči
Noćas bi se otvorile
Prihvatile iznemogle
I dale im utočište

I mjesec bi zaronio
Zlatni konjic postao bi
Na leđima iznio ih
Oblak ne da

Krvave mreže ribarske
Razapete
Na obali ljudoždera

BEZ SRCA

Drveće nad nama govori blage riječi
Izgubili smo svoja srca još dok smo bili djeca
Na vrhu kule puža putuju ona poslije kiša
U njima prvi smijeh prva riječ i prvi jecaj

Nekada zagrmi i prepukne to malo srce
Žacne svakog duboko kroz vene svud prostruji
Bol i cik stvaraju jedno napuklo zvono
Koje nad našim glavama vječito bolno zuji

Prestale su ptice da kljunom dubu proljeće
Sklopismo ruke jer ta nas krila nikud ne vode
Dlanovi ostaše prazni a srca naša nekud daleko
Na kuli puža uz kiše polako brode

DOLJEĆU LEŠINARI

Nikada nećeš znati koliko tuge nosi jedan dan
Kada lešinari vrebaju smrt iza prvog zida
Budimo srećni ako nas zaobiđe ozeblost grana
Na ljuljaškama vjetra i nekog ponosa zlobe
Budimo objesni na sve komande za živce
Dajmo slobodu smijehu neka grohotom prozbori
I tada skočimo radosni sa brijega ove trke
Neka za nama ostanu polupani prozori
Što ih je jesenji vjetar u jednu zoru skrho
Da nam otvori vidik za domet našeg spasa
Iznad kolijevke umora gdje smo odsjeli bili
Na krilu bijele ptice u boji milog glasa

Ko tamo ruši gnijezda nesrećnih lasta
Što su uz lelek otišle iz svoga kraja
Da nađu sunca zrake da nađu milost maja
Ko tamo ruši gnijezda nesrećnih lasta
Ostaju nijemo gore kamene što inat neki kriju
Grom ih gromovi iz svoga teškog znanja
Na jednoj grani posljednja javka osta
Drvetu cijelom bilo je za zlo dosta
Nemilost kažnjava užasom bez svanuća
Neka se potrese zemlja u letu svoje ljubavi

Ništa nam neće ostati od naših malih snova
Negdje daleko osjećam u oku svome velikom
Lešinari gdje nas vrebaju ćutke
A uho već dan i noć i dan
Odzvanja glasom crvenookih sova

Dolijeću
Eno ih crni
Svaki je od zla veći
Odletite na neki drugi krov
Niko im ne može reći
ćute dolijeću čekaju crni
Svaki je od zla veći

Znaju oni gledajući nas sa ovih suvih grana
Da smo im mi sto se kao velika djeca
Igramo rata
Da smo im mi oduvijek jedina hrana.

ZELENE SJENKE

U mojoj maloj sobi
Trepere neke zelene sjenke
Otvaram prozor širom
Zid moje male sobe stakleni zid otvaram
Da istjeram zelene sjenke
Uvukle se te zle sjenke u ćoškovce
U sve ćoškovce moje okrugle sobe
Zaletim se da ih polomim
Udaram svom snagom svoje sobe okrugle
I ona postane četvrtasta
Uveče kad padne mrak
Opet zelene sjenke
Cijepam svoju košulju
Pocijepao sam jednu zelenu sjenku
Cijepam svoj stari kaput
Sjutra ću ići bez džepova
Koji su bili puni malih sjenki
Koje su krale šareni novac džepova mojih
I svake noći jele moju večeru
Pa rasle debljale
A ja postojao sve manji
One se slivale u jednu veliku sjenku
Koja se penje do vrha moje sobe

Onda se prelomi preko plafona
I opet spusti na patos
Kad legnem u krevet
Onda ispod mojih plećiju leži sjenka
Ako se okrenem na trbuh
Ispod moga trbuha leži
Kada upalim svijeću
U mojoj sobi zelena svjetlost
Kada ugasm svijeću zavlada zeleni mrak
U zelenom mraku male sobe
Zaigra neka crvena čigra
Ona se razleti kroz svu sobu
Udara o zidove i ludo ludo odskače
Dodirnuće me aj bježim
Odskokom me svojim, u čelo pogodi
Postadoh istog trenutka pepeo
Moja mala zelena soba se napuni zelenim dimom
Dunu vjetar kroz otvorene zidove
Rasprši me po patosu
Patos postade bijel
Zasto patos moje male sobe postade bijel
Ujutru kad nebom protrča sunce
Prvi put kad protrča sunce
Zelene sjenke u ludom kasu
Pojuriše za njim
Jure ga po cijelom nebu
Po gradovima po šumama
Po rijekama ga jure
I mala crvena čigra

Za njima svoju opasnu igru igra
Sve ode iz moje male sobe
Sa zatvorenim zidovima
Iz pepela žalim za zelenim sjenkama
I malom crvenom čigrom
Za svojim snom i ludom igrom
Koje mi ukrade sunce
Posmatram svoju sobu
Sada je ovako praznu mrzim
Više nego kad sam bježao po njoj
Od zelenih sjenki i male crvene čigre

POMAMA

Bježim od ovih ulica od ove noći od ovog sunca
Neka me okate oči vode za đavolom što se iz
vjetra ovog rađa
Lupam svom snagom vučem sidra potonulih lađa
Neka pune vode zaplove sa mojim utopljenim tijelom
Sa mnom građenim od snova
Od šljunka i ružnih bogova
Mahnuti carevi ludnica u meni što se kriju
Sa jednim bezglasnim krikom
Sa jednim slijepim pogledom
Sa jednom bijedom
Što izvire iz mojih mišica
Neka me sahrani vjetar
Pa da skrhana padne jedna katarka
Ja luda pomamna varka
I stvaralac svojih izmišljenih zala
Što u pomamno ludilo udarih
Pa bježim po gorama
O oluje me hvataju
I vežu u svoje lance
Otkinute moje noge šetaju po malim palubama
Željne jednog brzonogog stepa
Ruke mi zabodene u zemlju

Pa paklu mašu mjesto nebu
A na glavi rogovi crni kao sidra
Govore o suvišnom hljebu
Koji pojedoste pjesnici
Ti zli vjesnici
Igram se vjetrom kao malim kapima kiše
U grudima mi spavju sklupčane dvije ljute zmije
U glavi odsječenom nešto ludački bije
Upomoć ljudi Upomoć Upomoć
Ako mi iko priđe biće na mjestu mrtav
Kunem se svojim iskopanim očima
Pogledajte onog što bježi preko ulice
Ukrao mi je kaput glavu i jednu ruku
Uaa hvatajte lopova
Boli me presječeni vrat
Vodite me u luku
Eto se ukrcava na brod
Stani čovječe
Evo ti i druga moja ruka
Sjedni na ovu brijačku stolicu i nasmij se
Daću ti stan na dvadeset i petom spratu
I tvome bratu
Daću
Ali jednu barku jer treba da otplovi
Njegove brke kao nacrtane obrvice žene
Ne mogu da gledam više
Neka uzme parče vjetra
I to ruglo sa sebe obriše
Ali da ne zaboravimo – ipak neka otplovi

Ti što se vrtiš u krugu na mojim nogama
Stani Umoriše se one
Pa mene bole presječene butine
Ako progovoriš još jednu riječ
Prorezaću ti usta od uva do uva
I nabit u prorez taj
Zube ove konjske
Koje sušim već tri godine u džepovima
A ti lijepo damo
Sviđaju li ti se moji prsti
Te ih tako dugo posmatraš
Evo ti kažiprst sa lijeve ruke
Neka ti lopova pokaže
Kad ga stigneš uzmi od njega moje odsječene
ruke
Održi prste i zadrži ih
Ako ti se tako ludo sviđaju
Samo kusura vrati
ŠTA JE
Što buljite svi u mene
Šta vam mogu
Ako još neko želi da uzme nešto sa mene
Neka govori brže
Jer kad pobjegne iz mene crni repati đavo
Vratiću se na zemlju čitav
I zdrav

LADA

Otplovim od sebe na lađi koja se zove Nedoplov
Zatvorene sve luke za moje oči i ruke
Pa Nedoplov burom raspaljen od pola na pol leti
Nedoplov moja lađa pod teretom mene lakog tone
Nedoplov lađa puna teške muke

Evo je opet izranja
Odakle je odnijela djetinjstvo u cvijet crven
rascvjetano
Izranja i ponovo tone da bi se pojavila tamo
Gdje je čekaju veliki tereti tuge

Nedoplov lađa u mraku rođena
Što sidro joj je glava crnog vola
Jedro od noći skrojeno
U trubi glas repatog đavola
Te izdaleka je čuju svi putnici

Niko neće da putuje Nedoplov lađom
Jer svako voli neku luku tihu
Jer čekam da li će jednoga dana da se smiri
Pa da i ja ugledam obalu bijelu
Gdje đavola nema
I gdje palma nježno svoja zelena jedra širi

STRAH OD NEPOSTOJANOSTI

Kuda me odvodi ova bezumna trka nikada neću znati
Obrvan svojim bolom padam uponor mraka
Jednom na putu opazih ciganče lijepo
Zahvalan ostah tom stvoru što mi sa malog dlana
Prosu poljubac davši ga vjetru na nemilost
Zavidan pođoh niz vjetar neću li stići
Do nekog zida sreće gdje se lomi njegova snaga
Pa blago koje nosi pada na naslage sreće
U nadi da živim u pustim ljepotama zahvalan ostah
tom stvoru što mi poljubac prosu sa malog dlana
iz morske dubine te zovem oh tegobe
riječi mi lete prostorom uzbuna prava se stvara
ne čujem samog sebe pa me to boli
budite pravi prijatelji u ovoj nesreći sreće
Sitnite pijesak tijelima Stišajte tu buru zveka
Nikada neću znati da l' me ribe razumješe
Kada sam im davao imena srećnih ptica
A one mjesto zahvalnom pjesmom da me
pozdrave
Odale mi poštu ćutanjem bez smijeha i leleka
Budite pravi prijatelji u ovoj sreći nesreće - stišajte
buru zveka
Plašim se jedne pomisli gore od pada neba

Umrijeću blago nečujno kao jesenje jutro
Naći se na obali rijeke u vidu raspalog panja
Zvijezde se odmać daleko od moga umiranja
Pjevati planine pjesmu o crnom dimu
I da se nikada više neću vratiti ovdje
Odakle vjetar struže po tvrdim lobanjama
I zvijezde žure – putuju negdje u vječnost
Trag će se moj biti negdje krišom utro
Plašim se misli gore od pada neba – umrijeću
blago nečujno kao jutro

Tako ću željan otići jednog ljuljanja neba
Leta ždralova sreće što vise za sunca zraku
Da mi uz oko rastu mlada proljeća
Da kriknem – orlujem s pomamnim oblacima
Nemojte moje lice okrenut paklu mraka
Iako đavoli vuku – zatežu užad nesreće
I provlače me kroz kamen zemlje kamene
Podzemlja zasite tom igrom bola
Te se javljam na svijet kao utvara varka
Amanet poslednje riječi – Nemojte moje lice
okrenut paklu mraka

Okolo mene praznine nigdje udar il huka
Opipam sebe te sjenku osjetim samo
Koja niz vjetar juri za jednim poljupcem sreće
Što mi ga prosu coganče sa svoga malog dlana
Pa tražim za njim kraj te trke po pustim godinama
koje mi prodoše u strahu da me tu više nije
u lelek sav se pretvaram ludim

da li to nekada nešto u meni živi
za jedan djelić od svoga postojanja
nastavio bih tu ludu trku po pustim prosutim
godinama.

BITKA IZMEĐU MOJA ČETIRI MALA BOGA I JEDNOG CRNOG ĐAVOLA

Imao sam četiri mala boga
Što vladahu na nebesima
I u zemlji što vladahu
četiri boga sa dugačkim prstima kao zraci sunca
četiri boga sa velikim očima kao mjesec
U četiri pogleda su mi prelazili nebo
U dva zemlju
četiri moja mala boga od ljudi sačinjena
Na livadama se igrahu svakog jutra
Na jezerima svake večeri

U jednoj tako ludoj igri
Iz trave iskoči crni repati đavo
Crni repati đavo od sagorjelih kuća rođen
U očima mu dvije svijetle kugle
U rukama dva živa koplja – dvije zmije
Njima poče da bode moje male bogove
Krv teče iz mojih malih bogova
Lijepa topla krv

Oni blagosiljahu ovo crno stvorenje
Blagoslov na prokletstva svoja

Blagoslov njihov u zemlju propadne
Naljutiše se moja četiri mala boga
Gadnose naljutiše

Uzeše strijele i koplja sunčana
I bitka poče
Bijelo na crno
Cio dan noć cijela
U noći pobijedi noć

Ostadoh bez svoja četiri mala boga
Dva se u jezeru utopiše
Dva u zemlju propadoše
Sada me vodi jedan crni đavo
Zato sam takav

MORNARSKE ELEGIJE

*

- 1968 -

POVRATAK

Vraćam se vama prijatelji moji
Vraćam se vama svijete izgubljeni
Vraćam se vama s ovom ludom igrom
Vraćam se evo iz te sile mraka
Dolazim vam evo s poludjelom čigrom
U djetinjstvu što je nekada izgubih
Vraćam se sa onim što nekada ljubih

Danas je dan slavlja gdje mrtvi ustaju
Danas je dan sunca gdje nas penju zrake
Danas je dan vjetra dan velikh borbi –
Dan sukoba mraka u svijetlu oblaka
Dolazim vam evo iz podzemnih raka
Donosim na čelu mala sunca sloge –
Ustajte – Pričajte kud tekoše vode
Što nam nekada sve snove odniješe

MORNARSKE ELEGIJE

DNEVNIK PROLJEĆA

U proljeću sam čistio palubu. U jednom uglu ugledao sam rascvjetalu ljubičicu. Brod je s jeseni isplovio iz moje jadranske luke. Znao sam da je nikla iz sjemena u trunci moje zemlje u tuđoj zemlji i nijesam je htio uzbrati.

Kada je prvi oficir obilazio je palubu kaznio me je zbog cvijeta.

DOK MORNAR GLEDA GALEBA

Uzleti galege dobro moje Uzleti
Uzleti tugo i radosti moja preko ovog vala
Samo preko njega uzleti Iza je sunce
Uzleti galebe dobro moje.

Na svojim krilima ponesi suzu
Za moj zavičaj
Ponesi srce moje iz ove bure
Ponesi moju pijanu pjesmu
Osmijeh moj –
Ponesi sve moje
Razmahni krilom rastjeraj mrak
Nad brodom mojim
Uzleti galebe dobro moje.

JARBOLI

Jarboli
Naše ispružene ruke
Naš jutarnji smijeh
I naše povećerje
Naše vene rastegnute u nebo
Pa putujemo do sunca
I spuštamo se u srce

Ne ljuljajte se tuge naše
Ne igrajte ples koračnica naših
Gledajte očima visokim u daljine kobne
Neka se rasiju krot njih naši osmijesi

Pretvorite nam nadanja u sreću.

TAJNA PJESMA KRMANOŠA

Ostaćeš mala sakrivena žrtva
Koji ću nositi u srcu
Ime ću ti urezati na krmu
Da upravlja mojim brodom
Brod ću nazvati Ljubav
Kriću od drugova tvoje ime
Neću ti pomenuti oči
Neću ti pomenuti tijelo
Ostaćeš mala sakrivena žrtva
Koji ću čuvati u burama.

Kad zaljuljaš tijelo svoje u nehatu
Kada nehatno zaljuljaš brod
Očima svojim
Koje me tjeraju na igru na radost na smijeh
Tada poludi moj brod
Tada umiru besmrtni
Ptkriti svijetu ljpotu tvojih zaliva
Tvojih luka
Bio bi pakao
Bilo bi grijeh.

Moraš ostati mala sakrivena žrtva
Koji ću čuvati u oblacima i srcu.

MORNAR I TUĐA LUKA

Bježim od sidra u radost za jednu noć
Ovo je tuđa luka
Ovo je tuđi smijeh i osmijeh
Što se u očima rasteže
Opet ostajem usidren u brodu svom
Usidren u srcu svom
Na svojoj zemlji u tuđoj zemlji
U luci svojoj i radosti svojoj i žalosti svojoj.

Vraćam se pun tuđe pijane pjesme
Vraćam se pun srca svog i svoje pjesme
Vraćam se pjesmi svojoj – brodu svom
Da me doplovi do radosti
Do doma svog.

POZIV IZ BURE

Otvori se školjko
Bogomoljko
Daj mi utočište
Neću ti dirati biser

Mjeseče
Srebrna igračko talasa
Zaroni duboko
Postani svemoćno oko
Pretvori se
U vilinog konjića
I odleti me na krilima

Dotrči hitro obalo
Da ti usnim u naručju

Otrči hitro obalo
Da ne ostanem prah
Na tvojim čeljustima
Galebe bijeli
Daj mi samo na časak ruku
Krilatu blagu
Pomiluj me

I ulij nadu i snagu
U ovaj mrtvački zov
Kad more raste od oka do oka
Od đavolskog jauka do nebozvuka...

PORUKA SIRENI BRODSKOJ

Odsviraj svom svojom snagom
Valovima odsviraj našu tugu
Neka je razbiju o stijenje
Da ne kune dane

Zagrlih rukama drhtaj zvijezde
Pretvorih se u čaroliju osmjeha
Sada smo blizu domaće luke

Odsviraj radost našu
Odsviraj da ti srce pukne...

ISPOVIJEST STAROG MORNARA

Gledam danima crnu vodu
I svoj lik u njoj ko u grobu
Pratim galebove kud će da odu
I želim dobro svakom brodu
U grudima mi je gruda zlata
Za svakog mornara ko za brata.

NOĆAS SU ME POHODILI MRTVI

SAN PRVI

Poj žalosti noćas sidri se u mene
Nebo pjeva pjesmu pomamne oluje
Nikad još ne vidjeh tako jasno mrtve
Ko u ovoj noći strave pogibeljne
Nikad još ne vidjeh tako jasno mrtve
Kako u pomamnom bijesu i nježnosti
Traže sebi žrtvu ko što bjehu žrtve.

Na gore slijeću jata lešinara
Tuku ih gromovi uz đavolsku riku
Ako ima pakla prsla su mu vrata
Grehovi izlaze uz tresak i viku
Ako ima pakla prsla su mu vrata
Okolo mene noćas munja kolo igra
Đavo me za ruku hvata kao brata.

Ko u ovoj noći strave pogibeljne
Nikad još ne vidjeh tako jasno mrtve
Kako u pomamnom bijesu i nježnosti
Traže sebi žrtvu ko što bjehu žrtve...

SAN DRUGI

Puca Puca Bitka Na juriš me zovu
Komandant neslavni moram da im budem
Kako bih želio da niko ne gine
Kako bih želio da umjesto tmine
Sunce bude simbol ove bitke slavne
Kako bih želio da niko ne gine
Da mrtvi žive i u naše dane.

Leševe valjaju od iskona tako
Leševe valjaju Jordan Po Morača
Bataljon svaki i dalje korača
Kako bih želio da niko ne gine
Noć svaka dan svaki prolazi jednako
Rijeke teku od krvi i bola
Leševe valjaju od iskona tako.

Ostavku dajem Na vješala idem
Izdadoh u ratu zbratimih se suncem
Smijeh mi prekide omča oko vrata
Prije toga zamolih ratnika razbrata
Da na humci mojoj metnu skromna slova
Od cvijeća i sunca mjesto od olova
„Tu počiva žrtva jedne ratne plime
Koja je željela da niko ne gine.”

SAN TREĆI

Dozivam tebe pijana pjesmo moja
Govorim tebi kroz hor pradjedova
Otrova čašu pijem za vaš grob
Dižite svi ruke i u isti mah
Ispijte vi meni ako budem rob.

Kosti škripe svijetle zar vas nije sram
Pored svih vas noćas ja ostadoh sam
Otrova čašu pijem za vaš grob
Dozivam tebe pijana pjesmo moja
Jedini odstupam iz krvavog boja
I ravnam zore i prozivam sunce
To je i komanda mojih pradjedova.

Pozivam vas sada u paklu il raj
Zaigrajmo kolo da sveci igraju
Zaigrajmo kolo nek grešni igraju
Svima čast će biti i nama pod svodom
Da so hljeb jedemo s ovom svetom vodom
Što teče iz vrela nepresušnih naših
Ko svetinja zemlje i poruka vaših...

SAN ČETVRTI

Noćas se sjedini nježnost i bol
Anđela ne vi vidjeh ali ti mi sleće
Za tvoj nespretni pun radosti hod
Moja mala Tanja ubrao sam cvijeće.

Nježno i tiho zovnula si tata
Srećan sam što su opet tople ruke
Što mi stegnuše omču oko vrata
I vičem u snu da me san probudi
Ne to nije san hoću da poludim
Od sreće noćas ja vičem u snu
Da san bude zbilja da mi san probudi.

Trčimo ludo livadama sreće
Ne dam te više ni vili što leti
Tri godine tvoje tri bisera moja
Vratiše se noćas da uzberu cvijeće
Da zakitiš njime svoju svilen kosu
I kada postadoh od bogova viši
Mjesto pjesme dječje krik i lelek začuh
A umjesto smijeha studenac biserni
Toplih suza prosuh...

SAN PETI

I tebe noćas usnih starče moj
Gdje rukom snažnom dižeš kamen stanac
Gdje sabljom vitlaš zovući u boj.

A kad se zagledah kroz magleni dim
Taraboš nazreh u pomamnom bijesu
I poklonih se cijeloj vojsci toj
Koja uz doboš smrti marš korača
Vidjeh te i tamo uzdignute glave
I poklonih se cijeloj vojsci toj
Koja nikad ne ču za komandu stoj.

Tebe noćas vidjeh dobro oče moj
Gdje rukom snažnom dižeš kamen stanac
Gdje sabljom vitlaš zovući u boj.

SAN ŠESTI

Pet mi je godina u noćasnjoj igri
Igram se sa vama mila braćo moja
Mi sestru Roksandu kitimo sa cvijećem
Letimo krilati sa zemlje na nebo
Ne znamo što je krv zlokbnog boja
Pet mi je godina u noćasnjoj igri
Igram se sa vama mila braćo moja.
Na vrelu Vrelaze točkovi se vrte
Izum mašte naše koji dobru slute
Smokov vijenac bistri noćas skokom teče
O da samo duže traje ovo veče.

Braćo moja sestro zar vam nije žao
Napustiti naše vodenice male
Survah se u bezdan jureći za vama
S borama na čelu plačem vrijeme svoje
Tri najljepše zvijezde kud ste odlutale?

SAN SEDMI

Ko u ovoj noći strane pogibeljne
Nikad još ne vidjeh tako jasno mrtve
Kako u pomamnom bijesu i nježnosti
Traže sebi žrtvu ko što bjehu žrtve.

Koračaju smjerno u povorci dugoj
Ratnik sa cvijećem i dijete sa mačem
Nudim svima njima noćas srce svoje
Nemilosni idu smijeh kiteći plačem
Dijete sa cvijećem i ratnik sa mačem.

Pogledom govorim jer moć glasa nesta
Kako bih želio da niko ne mre
Kako bih želio da kroz bitke slavne
Smijeh zamijeni pucanj da niko ne gine
I da mrtvi žive i u naše dane.

IGRE TUGE I ŽALOSTI

*„Ovdje počiva u grobu zmija, sada blaga golubica
umni pastir Mihail, zadojen suncem, umiven od
grijeha, osvjetnik zla dođe u nebeska kraljevstva“.*
(Jedan epitaf)

EPITAF JEDNOG RATNIKA

Posjekoh glava dvanaest
I skočih ko crni bik na rumene zalaske
Sa isukanim rogom i snagom nosoroga
U čeljusti u oštre kandže mi kopita procvetaše
Postadoh od praha prah
S pakošću ptice grabljivice
S nevinošću blage golubice
Počinuh umorom okovan
Krvlju nadojen
Pod ovaj ledeni kamen

Virim okom iskljuvanim
Na tebe igračko lude sudbine
Što bereš cvijet ispod kamena procvali
Nošena snagom njegovom i mojom
Izrasti u ratnika i melem.

NA GROBLJU S TANJOM

Kad oblak poljubi zemlju ovu
Meni se čini da me mrtvi zovu

Govorim s njima iz gore bola iz mraka
Tuga postaje ognjišta moga jedina majka

Dozivam pomoć neba Uzalud vedrinu slutim
Silazim sežnje u zemlju da duhove pomutim

Ljubim ti milujem malo ledeno lice
Uz očaj krika smrtnoslutne ptice
S crnim cvijećem tumaram stazama mraka
Tuga je ognjišta moga jedina majka...

UZ LICE JEDNE FRESKE

Stojimo obješeni uz ljepote freski
Ispija nas do srži oko bola male božice
Što je grešno pala u sumrak jedne igre
Zbog strasti ispila svoje tijelo kao čašu stida
Ljubimo joj kroz suzu plemenitu ruku i lice
I ostajemo na svijetu stvorenja nevida

Ne osjećamo sada ni bol ni grijeh ni sram
Dali smo sve svoje za radost i smijeh
Pakosti male miješale su boje naše krvi
Srca pojedosmo ne plašeći se strašnog suda
Postadosmo kamen na kamenu utemeljen u zemlji
U jeku sreće nešto nas skrhanu smrvi

Odosmo razlutano kroz svoj vijek
Plašim se ovog predskazanja bola
Možda će nekad na nekoj stazi prvi kukurijek
Govoriti o nama idolima grijeha
Koje će na putu svom svi grešni da slijede
Uz stalni ritam plača i bolnog smijeha.

ZEMLJOTRES PRVI

Uzdrhta tijelo
Na zid iskoči mala crna sjenka
Izbija kamen po kamen
Razlama srce
Đavolja glava kroz otvor taj
Uđe u moju sobu
Zakorak nogom tijelom
Začas se našoh u grobu

Tu se igraju lijepe igre
Evo je veze svadbeni vez
Razvlači u čudu svoju haljinu bijelu
I sanja o sreći
Sanja dok joj se na ruci cereka
Jedan veliki gubavac

Zemljotres prvi
Uzdrhta tijelo
Sa đavolom kolo igram
Po sebi
Po grobu
Sa đavolom pjevam opijelo

Zemljotres prvi
To zajedno sahranjujemo
Sve prošle dane
Uzdrhta tijelo.

ODGOVOR ZLOBNOJ TRAVI

Dok dobuju kiše po mojoj lobanji
I krvave vjetri po licu mi nježnom
Ustajem za korak ispred sebe samog
I govorim travi da je puna zlobe
Što u sebi krije košuljicu zmije

Odgovara trava prkosom svanuća
Utiša govor mojih ludih riječi
Gledaju me ljudi ko običnu ludu
Podigo sam glavu pravo u nebesa
Da u sebi čujem da li to ludujem

Urlaju planine kamenim odronom
Riječima prosutim prave ludu igru
Vodopadi noćas u mene uviru
Noćas ponovo i mrtvi umiru
Da sebi dokažu da nikad ne lažu

Poći ću u zoru kroz luku jarbola
Što su sramno sagli svoje glave sive
Jer su se ljuljali pred najmanjim vjetrom
Nesposobni nikad da slobodno žive
I spaliću tada košuljicu zmije
Da prestane svijet da se zlobno smije.

OBNAVLJANJE SEBE

Noćas se nižu đerdani kapi u oku
Kroz suhi dim što dušu polako guši
Na stolu prazna čaša prska od sopstvenog stida
Ispili je napustili – prepustili mraku
Vrzmaju se po glavi pakosti sebi samom
Utvara neće da izleti iz mog vida

Šetaću dugo poslije kiše i neću čuti korak tvoj
Neću čuti tvoj plač ni vrisak ni nasmijani bol
Uskočiću u neku zapuštenu stazu
S namjerom da se izgubim
Možda ću slučajno pronaći svoja stada
Koja će me vratiti u dječje igre i snove
Možda ću opet početi da plačem i ljubim...

DOKLE NE BUDEM

P j e v a j

Evo me u čaši magle na stolu pustom
Ko to smije da lupa u zidove ove sobe
Pada kamenje lupa u skoku po tmuni
Đavole koprenu sa lica svoga skinu
Slobodno ušetaj u ovo crno groblje

Ž i v i

Za mene jednako i za ovu barku pred pustoš
Nećeš mi otići iz vida iz ruku iz stida
Iziđi slobodno kroz mrak zaigraj kolo veselo
Neće to biti radost neće to biti opijelo
Vidim te gdje mi se ceriš kao sa srušenog zida

U m r i

Nek postanem nada za nekog na svijetu
Tada ću biti oran za hajdučku pjesmu smijeha
Lobanje prazne nabiću u jednu ruku
Bićemo jednako živi na nebu zemlji moru zraku
Bićemo puni bola radosti puni puni grijeha

D o k l e n e b u d e m
Razapnite mi jedro i lutajte
Vi crni sa mnom u pakao u ponor jada
A tada se survajte i pustite me da budem
Ono iz čega izbija život i neka luda nada.

SINTEZA

Naši su zadaci zraci
Naše su oči pune poljubaca
Naše su riječi duboko u nama
Naša tuga je jednaka radosti našoj

Letimo za zmajem što nas sa nebom veže
Preko zelenih livada radosti
Gdje na sunce jula izlaze zmije
Gdje im se i razum i drskost
I bol i radost
I naše malo jagnje smije
Naše malo jagnje
Koje skače za pomamnom sviralom
Dok s ene utopi u krv sopstvenog noža
Strahujemo i ljubimo
Ljubimo svoju ruku
Ljubimo nebo
Ljubimo sedmi sprat
Ljubimo malo mače naše velike stanarke

Plovimo mirno
Lijepo plovimo i radujemo se
Bijesnimo na sebe što postojimo

Uvlačimo se u podrume mraka
U čašu crnog vina
Naiskap ispijamo i čašu razbijamo
Ispijamo i razbijamo
Sebe i druge do sebe

Ustajemo iz mrtvih
Da nestanemo ili postanemo.

SONET OPROŠTAJA

Opraštam rijeci što je sad bez vode
Opraštam i vodi što nekuda ode
Opraštam i pijesku što ne suzi rosom
I vrbi što ne trepti požutjelom kosom

čovjeku opraštam što nikada ne kleče
I onom što nikada riječ ne poreče
Odsječenoj glavi što u blato pade
Oproštaj grešni moje srce dade

Kamenu opraštam što nijemo ćuti
I gori što sanja i polako žuti
I suncu što prži do kosti i srži

Opraštam i sebi za sve igre lude
Kroz oproštaj počeh sad da volim ljude
I združih se s smijehom jače nego s grijehom.

GRADOVI SNOVA

Volim gradove od papira
Pravim ih i rušim sam
To je djelo moga rata i mira
Moja noć i moj dan

U njima svjetlost male svijetle
I uspomena dječje sreće

Utkan papirić – dimnjak na krovu
Donosi meni radost novu

A suza sto se prosu nad gradom
Kada noć i dan tugom diše
I ona meni ko jesenje kiše
Rastapa snove stvarane kradom...

IGRE RADOSTI

Vraćam se nekadašnjim igračkama
Iz bajki iz priča iz snova
Igračkama koje nijesu
Nikada ni postojale

Gradim ih gradim gradim
Pravim igračke od njenih očiju
Od njenih naivnosti
Od njenog tijela

Uzjahaću vilinog konjića
I poletjeti na nebo...

ISTINITA BAJKA

Na rukama mi rastu
Dvije igračke

Pričam im priče
O strašnom vuku i hajduku
O zarobljenom suncu
I njihovim očima

Pjevam im pjesme
O orlu i sokolu
O zaarobljenoj sreći
I njihovom smijehu

Dva mala sunca
Bude me svakog jutra
I svojim radosnim plačem
Vedre oblačno nebo.

DJEČAK IZ PIREJA

Tu gdje se za jednu noć poraste kao za vječnost
Dok nježni vjetrovi ljuljaju katarke bijele
A tišina i melem-pjesma miluju usnulu luku
Rađam se ponovo dječak što voli galebove i stri-
jele

Bogovi sa Olimpa od mene nijesu nocas veci
Tražim djetinjstvo u hitrom ptičjem letu
Šapućem tiho da ne prospem tvog oka biser
Koji mi na poklon daje kao amajliju svetu...

KRAJ DUNAVA GREŠNI SONET

Tamo gdje i Vožd nekada zatočen bi
Slušam šapat tih iz memle tvrđave stare
U stookoj ponoći što jezdi ko mrke čete
Osvajam pogledom oblake što krvare

Prepustih rijeci pričanja drevna svoja
O orlovskom letu ratnika i junaka
Ne povjerovah u casu tom u izbledjele kletve
Poželjeh da se ko Dunav ospeš niz plavetnila
mraka

Ljubavlju dahnu i sasušena grana starog hrasta
Smijeh tvoj Slobodo otvori kapije zla u ovoj noći
Stvori me pobjednikom najžešćih osvajača

Okrilatiše naše nježnosti i ruke
I odletjesmo u razstrane vidike
Uz topli prizvuk tvog bisernog plača...

SUPROTNOSTI

Nekad kad zavone riječi
U glavi u oku u srcu kad bol zaječi
Tada umijem da ulijem svi zlobu u sebe
Da zamrzim na pakosti na podlosti
Na lukavstva na sebe na tebe

Mrzim o kako mrzim crne mačke
Što se nikada neće urazumiti no sreću kvare
Umijem da ulijem u sebe za sebe i tebe
Mržnju višu nego od neba do središta zemlje
Lažnu ljubav i inat
I suze mrzim kad teku niz rijeku
A ne osjećaju da teku

Mrzim i smijeh ako je smijeh radi smijeha
I sposoban sam da napravim grijeh
I sposoban sam da napravim grijeh
Da zamrzim smijeh

Nasurot –
VOLIM dječake volim, volim
VOLIM TOLIKO DA OD LJUBAVI ZABOLIM
Kada su ljudi kada su ljudi sunce i zvijezde...

U OČEKIVANJU

Očekujem te nebo moje malo
Bjelino moga vida
Čekam te ko dobro svoje
Ne znam hoćeš li doći
Prošlo je vrijeme
Možda se zaborav nastanio
U tvojim maglama
Te si zaboravila
Kada sam te milovao kao vjetar
Čekam te nebo moje mali
Čekam te ludilo moga sna
Čekam te snu moj i javo moja
Moja najljepša pjesmo
Čekam te igro moja

Ako dođeš rasvijetličemo ovaj mrak
Ako dođeš prsnuće od našeg smijeha
Ovi stakleni zidovi
Ako dođeš poletjeće na nebo
Cijela moja kuća

POSLIJE SVEGA

Otploviću malom lađom kroz magline
Nek pjev pjeva horska grupa cicibana
Jednog dana
Naći će se sitne kosti od bisera
Pa će plakt i pjevati opijela
Ime raba
A na žale sjekuć vale propinjat se
Kao sjenka sa tog dima što izbija
Popaljena pustoš siva

Poslije svega
Rodiće se sunca zrake
Raspjevati sve utvare
A oblake – zmije šarke
Što đavolsku igru kvare
Ubijaće u sokake
Proteći će tuda rijeka
Od junačkog porijekla

Kost će kovat krupni bozi
A na maču bez balčaka
Izbijaće
I jezikom palacati
Zmija šarka

Sve u nadi za spasenjem
I te igre lude
Nijeme
Procvjetaće život sunčan
Izniknuti sunca vrijeme...

METAMORFOZA

Dok crvena svitanja bude kameno more
Od cvijeta pravim spomenik a od spomenika cvijet
Pa kitim s njima more i mračne gore
Da osmijeh prokrilati u svijeta let

I nosim tada u srcu pjesmu za bolnika lijek –
Sunčanu čigru ispalu iz kamena
Koja uskoči u svemir razuma iz vjekova vijek
Kao pucanj crveni ispaljen iz ramena

I ljubav dijelim jednako na mrzne i mile
Koji žive u snovima i svakidašnjoj javi
Predući niti sreće na mreži od svile
Gdje riječ u otvorenoj vrtešci boravi

Ako mi i pružiš od trna cvijet
Na korijenu ruže dići ću kulu stospratu
Smjestiću u nju čitav ovsj svijet
I procvjetaće iz nje cvijet prkosa ratu.

PORUKA

Radujem se ptici što dolijeće s juga
U njoj vidim smiješak svog najboljeg druga

Radujem se zori kada vedro svane
To je ljeto moje za sve prošle dane

I vodi što teče cio dan i več
Radujem se zato što riječ nedoreče

I onom što ćuti
Kad se mnogo ljuti

I onom što stvara
Bez muke i kvara

Svima pozdrav dragi ja šaljem od srca
Sve uzdižem vedro do neba i sunca

Svima kitim jelke za groblja i snove
Sve vodim u pakost i radosti nove

I želim vam svima koliko vas ima
Da budete tvorci svima svojim snima.

ZAGLEDAN U KAMEN

*(prviđenja i viđenja u
djelima slikara kamenih
mora i gora Crne Gore)*

* * *

P. L.

1. Uvukao se mjesec
U kameni prsten nahije
Veliki dragulj crvenim plamenom suče
Uz bijele vrhove crnih gora
Crne gore
2. Sa suncem sviće i gavrana kljun
Uz odbljesak noža niče očnjak ljut
Bilo u nebo ili zemlju
Vodi nas zlatni od kamena put...

* * *

M. V.

Ti si dom patine
Ti si nedopjev vremena
Ti si kišoder vjekova
Ti si počinak ubogog
Ti si radost mahovine
Ti si oko svemoćno
Ti si ja.

* * *

B. F. – F

Vidim u tebi oblak
I mrak
I suzu neba
I smiješak
I igru nestašnog konja
Slomljeni rog vola
Vidim na obrazu sivom tvom
Biserna nebeska kola...

* * *

G. B.

I plač i smijeh
I lelek i vijek
U vatromet se pretvori
Pa tuga i bol stoljetni
U svakoj zori
Grohotom bune kamene
Prozbori...

* * *

M. P.

Velika suza u sivom oku kamena
Stvorena dugom tugom kamena
Izdubi KAMENICU
Pričešća čašu z acrnu pticu
Kukavicu...

* * *

• • •

Sav svijet sjedinjen
U prosijeke sive
Gdje ljudi kao mravi
I mravi kao ljudi žive...

IZ STARIH HRISTOVULJA

CETINJE

Ivan-beg stari piše hristovolju
Vrhom mača i krvlju

Pečatom od kamena amanet ojača
“Nikad pod noge osvajača”

U brdo preraste čovjek i brdo u čovjeka
Odbrana poruci staroj od vijeka do vijeka.

LOVĆEN

Ostrvo vjekovnog spasa u kamenom moru
Smiruje brodolom duše uz himnu puščanih odjeka
Što zorama budi ovu čudnu GORU CRNU
Ispunjenu snom smijeha i leleka

IZ ZAOSTAVŠTINE

UROŠU TOŠKOVIĆU TOŠU

-pronađoh u jednom mom papiru-

Čovjek koji nije pravljjen ni napravljen
Ljubavlju oca i majke,
Čovjek kojeg nije rodila majka
Kao ostalu djecu koja se rađaju,
Kojega nije donijela na svijet ni crna vrana,
Jer vrane ne donose djecu.

Njega je slučajno ispustila zvijezda repatica
Dok je u svom letu i prosipanju parala nebo.
Tako je pao na krila jedne rode u letu,
A ona ga po navici svojoj ostavila na dimnjak
Jedne stare, odivljale kuće.

Propade dijete kroz dimnjak do ognjišta,
Propade grdno i omrčeno, i namučeno...
Iz ložišta ga zgrabi jedna žena,
Za nogu ga zgrabi
I tresnu na nadimljeni i prašnjavi pod;
Prosu na njega kantu maslinovog ulja
Da mu malenom muke ublaži.

Više se o njemu nije znalo bilo-što.
Kružile su neke glasine da luta svijetom,
Da nosi neke metle i četke
I neke zaoštrene suve grabove spice,
Da time maže po zidovima
I bijelim zategnutim lencunima,
A onim spicama zaoštrenim, suvim, grabovim
I nekim crnilom crnjim od sebe
Risuje nešto po bijelim papirima.
Risuje planine, ljde i sebe, a sve liči na njega,
Pa ljudi i djeca i žene to stravljeno gledaju,
Neki se smiju, neki bježe, a neki aplaudiraju...

I dođe dan kada se odrastao i zgužvan,
Zarastao, crn, sa napaćenim gustim vjeđama
I bradat kao đavo bez repa,
Ponovo stade da šeta rasklimatanim ulicama,
Te tako stiže do onog starog, nadimljenog,
Sada već istrulog poda,
Na koji ga je iz užarenog pepljaka
Bacila ona žena i posula kantom maslinovog ulja
Da ne umre u mukama.

U ćošku sjedi u stolovaču, jedna starica kao sjenka,
Bar tako se ocrtava na čađavom zidu.
Zagledana u njega usahljih usana i bezubih vilica,
Muči se da rastegne uveli osmjeh,
Uzaludno se muči i samo prošaputa
-Tošo poša, Tošo doša!

DRUM

Drum drumujem godinama....
Sve osama, sve osama!

Sretnu me nekad ljudi:
svi su čudni, svi su ludi...
Iznad svega - uzaludni.

Pokušaju razgovore.
Ja razmislim i skamenim:
gore vode razgovore.

To su naše šume prave,
bez svjetlosti – s puno jave...
A taj njihov tihi šopot
isto je što i smrtni lopot.

Pogača na glavi niče!
- Ne daj me u krvi osvjetniče!

Sjekira po moždanoj pogači minu,
za odbljesak zadnji oka u daljinu.

U večeri kasne sve se zbiva.
To je ura za smrt najmilija.

Kad sunce razdvoji dva brda znana,
kao dvije sise stare majke;
pitam se tada gdje je kraj bezdana?
Da li će se vratit i snovi iz bajke?

NI MANJE ZEMLJE, NI VEĆE SILE

Ni manje zemlje, ni veće sile
Od rođenja ne viđe niko.
Kamen do kamena, umjesto svile
Na kamen čovjek sviko.

Nebo bježi u dječjoj želji,
Dodirnuces ga sa drugog brda;
Na brdu drugom kameni žitelji –
Vječita gora tvrda.

Sa brda na brdo šetnja ista,
Uspeću nema kraja ...
Da dirneš rukom – nebo bježi,
Al, u okviru zavičaja.

Za to smo isti od svanuća
Do duboke zvjezdane noći,
Kada se želje sa nebom spoje
U istoj želji kuda poći.

Da li zbog šetnje ili zbog zbilja,
Ne poći nigdje – ostati ovdje,
Braniti kamen od nasilja
Za svijetlo isunca i slobode.

ČVRSTI KAMEN

Ima jedna čudna zemlja
i na zemlji grad se visi,
A nad gradom uspomena
Od kostiju i kamena...

Od kamena, od stamena.

Čudan kamen,
Čudan stamen....

Grad je gradu ime davao,
Grad ga gradu nadodavao.

Čudna zemlja, čudni ljudi,
Mnogo onih s raznih čudi,
A svi ljudi iste čudi!

Ima jedna čudna zemlja
i nad zemljom gradse visi,
A nad gradom uspomena
Od kostiju i kamena
Od kamena do stamena.

LUTRIJA

Cijelog svog i tvog vijeka
igram te
i igram se samim sobom.
Na kraju sam dobio glavnu
nagradu i pogodak
Dobio sam put u Raj
i zeznuo sve crne đavole
koji su me motali
cijelog života.
Vrata su otvorena za
dalja posmatranja
i raja i borbe
protiv crnih đavola.

Crtež Danila Kiša
iz 1958

Bilješka o piscu

Književnik Pavle Đonović (1934 – 2002) ostavio je značajan trag u crnogorskoj kulturi.

Objavio je tri zbirke poezije. Prva „*Umrlji šetač*” izdata je 1956. godine. Tada je bio student druge godine Filozofskog fakulteta u Beogradu, đe je diplomirao 1959. godine. „*Ružni bogovi*” su izašli iz štampe 1962. godine, kada je bio profesor Cetinjske gimnazije.

Zbirka „*Mornarske elegije*” je objavljena 1968. godine. U trenutku objavljivanja ove zbirke, nalazi se na mjestu kustosa u Njegoševom muzeju na Cetinju, đe sa prekidom od tri godine (bio je sekretar Jugoslovenskog odbora za izgradnju Njegoševog mauzoleja na Lovćenu), provesti ostatak radnog vijeka. U penziju je otišao sa dužnosti dugogodišnjeg direktora Njegoševog muzeja.

Pripremio je knjigu crnogorskog narodnog humora pod nazivom „*Dim u dim*”. Prva knjiga je štampana u okviru biblioteke „*Luča*”, Grafičkog zavoda iz Titograda. Doživjela je još tri izdanja i tiraž od preko 20.000 primjeraka.

Iz štampe je 2001. izašla knjiga „*Drač*”, kako je priređivač naveo, prva ove vrste kod nas, i predstavlja izbor kozerija objavljenih u „*Cetinjskom listu*”.

Pavle Đonović je objavio i brojne stručne radove, prikaze, reportaže i dr. Pisao je i televizijska scenarija ili bio konsultant na njima.

Đonović je bio aktivan član više strukovnih udruženja i saveza: Udruženja književnika Crne Gore, Saveza pisaca Jugoslavije, Saveza društava muzejskih radnika Jugoslavije, Udruženja folklorista Jugoslavije, Saveza novinara Jugoslavije i drugih.

Dobitnik je i više nagrada i priznanja, među kojima i *Ordена rada sa zlatnim vijencem, Nagrade za životno djelo na Danima humora i satire u Danilovgradu 2001. godine*. Posthumno mu je dodijeljena Povelja „*Ivan Crnojević*”.

